

jedne historijske činjenice, koliko god bila ona neugodna ljudima proturimskog mentaliteta kasnijih stoljeća, kakav je n. pr. bio monah Teodozije i njemu slični.

Prof. Čorović je pomiješao hezihaste vremena sv. Save i hezihaste XIV. vijeka. On piše: »Domentijan, kao dobar učenik svoje grupe (hezihasta) znao je (t. j. taborskoj božanskoj svijetlosti) važnost i pre toga, prema spisima **prethodnika Grigorija Sinaita i Grigorija Palamea**. Uzme li se, da je Sinait došao na Atos za vladanja Andronika II. Paleologa (1282—1328) a Domentijan napisao Žitije Savino 1253 god. onda je jasno, da Grigorije Sinait nije mogao biti njegov prethodnik. Još više to važi za Grigorija Palamu, učenika Sinaitova. U koliko ima tragova hezihazma u spisima Domentijanovim, bio bi to upliv Simeona Novog (949—1022).

J. Pavić.

Acta academiae Velehradensis. Annus XIV fasc. 1—4 Olomucii 1938.

U ovom godištu nastavlja **Dr. T. Kurent** svoja *Studia quaestionem de primatu eccl. saec. IX. disputatam illustrantia*. Pisac dolazi do rezultata, da se u t. zv. Starosl. Scholionu o primatu ogleđa crkveno bizantske terminologije i nauke IX vijeka o crkvi i da je pisac scholiona bio upoznat sa spisima papa Leona Velikog i Nikole I. Scholion bi imao bio nastati prije borbe Focija s Rimom i vjerojatno u Rimu. Njegov autor bio bi sam sv. Ćiril. Iza smrti ovoga preveo ga sv. Metod na starosl. jezik zajedno sa nomokanonom Ivana Postnika. Anastazije Bibliotekar imao bi bio poznati sv. Ćirila sa spisima i nazorima papa i zapadne crkve. Kolikogod je pisac potkrijepio svoju tezu jakim dokazima ipak rezultat do koga je došao još ne znači u ovom pitanju konačnu riječ.

Dragocijeni su prilozi prof. **Hofmanna** o zaključcima florent. sabora. Potanko iznosi kroz kakve je diskusije prolazila nauka o presv. Euharistiji (str. 45), papinskoj vlasti (str. 138.) te Filioque u simbolu (str. 161.), dok nije konačno onako jasno došla do izražaja u definiciji sabora.

Rasprava **O. Juraka** O. P. De provinciae s. Hyacinthi O. P. in Russia fundatione unosi mnogo svijetla u djelovanje oko sjedinjenja crkvi zaslužnoga Dominikanskog reda u XVI stolj. Grko-katol. metropolita Hipatij Poticij mnogo ih je cijenio i smatrao svojom desnom rukom. Pod imenom Fratres peregrinantes djelovali su već u XIII. vijeku u Kijevu. Znajući se prilagoditi narodu i prilikama, osnovali su posebnu rusku provinciju. Koncem 16. stolj. bilo je u redu oko 200 Rusina.

Vrlo je poučna dizertacija **P. Jaroša**: *Impedimenta matrimonialia apud Bulgaros unitos*. Tiskan je tek uvod (223—266). Doznajemo, da se ženidba kod Bugara sve do najnovijega vremena (1860—80) upravljala po dvjema sistemima različitim po svom karakteru: pisanim ili crkvenim pravom i običajnim ili narodnim. Država i crkva priznavala je samo pisano pravo. Nosilac običajnog prava bila je zadruga, prema kojoj je ženidba socijalna a ne pravna ustanova. U njoj se malo pazilo na slobodan pristanak mladenaca kao i na propisanu dob; odlučni su bili interesi zadruge. U mnogočem je bugarsko (nekršćansko) običajno pravo nalik na staro rimsko. Način sklapanja braka po tom običajnom pravu bio je: otmica, kupoprodaja, bijeg i upad (intrusio). Što se tiče

rastave moralni osjećaj naroda bio je često puta veći i ispravniji nego propisi pravoslavne crkve. Običajno pravo nije poznavalo impedimenta dirimentia osim ako se ticalo elemenata, od kojih zavisi bit ženidbe. U crkvenom pogledu bugarsko ženidbeno pravo slijedi u svemu principe bizant. crkve. Što se pak tiče konačnog cilja braka (procreatio prolis) slaže se bugarska crkva s katoličkom. To pisac dobro naglašava protiv modernih zabluđa t. zv. bračnog idealizma. Glede korunacije kao bitnog rekvizita za valjanost braka, autor bi trebao da se upozna sa izvrsnom studijom E. Hermannna De benedictione nuptiali quid statuerit ius byzantinum. (Orient, christ. IV. 1938, str. 189—234).

Među bilješkama (str. 68) upozorava P. Salaville na jedan tipikon iz 1332 god. što ga publikovao u Byzantionu XII. (1937) str. 25—69. M. Jugie, a u kome se govori o čestoј sv. pričesti među monasima. Pa zaključuje, da je ona bila u običaju i poslije raskola u ist. crkvi. Međutim ja držim, da to nije osamljen dokument. Ne samo česta nego i svakidašnja sv. Pričest bila je u praksi u istočnoј crkvi sve do u XV. vijek, osobito među Slavenima. Nuzgredice navodim nekoliko primjera. U jednom **sinajskom euhologiju** iz XI stolj. čitamo molitvu, u kojoj piše da se »moli i za svjetskoga čovjeka ako se ne pričešćuje **svaki dan**« (Dmitrijevski: Euhologia. Kiev 1901. str. 75). U 9 pravilu Kijevskoga metropolite Georgija, koji se u ljetopisu spominje 1072 i 1073 god. kaže, da se treba pričešćivati u sve nedjelje korizme, Vel. četvrtak, Pashu, Uzašašće, Duhove, Petrovdan, Borisa i Gljeba, Preobraženja, Uspenije, Krstov dan, Dimitrija, Uvod Bog. Nikolu, Božić i Bogojavljenje. (E. Golubinski: Istorija ruske crkve. Moskva 1902 I, 2. str. 373.). Ipatijska ljetopis kod god. 1168. spominje, da se knez Rastislav Motislavić pričesćivao svake nedjelje u korizmi. Zakonski zbornici: Novgorodska krmčija fol. 363. iz god. 1280 a tako i Rjazanska (fol. 192) imade obred ИЖЕ НА ВСАКЪ ДЕНЪ причащатиса. (M. M. Срезњевскій : Обзоръние древн. рус. списковъ Кормчей книги. Спбрг. 1897. str. 100)

Sv. Sava piše o svome ocu Simeonu, da se pričesćivao svaki dan: „Блажены же старьць . . . даже и до покоа емоу не вькоуси Хлѣба ни воды, гьчю на вь сакъ дьнъ причещаше се . . . (V. Corović: Spisi sv. Save. Beograd 1928. str. 168.) itd. Zbilja bilo bi vrlo poželjno, da se svi ovakovi dokumenti saberu i izdadu.

Od književnih prikaza vrijedno je zabilježiti dva: P. Salaville opširno govori o knjizi P. Congara: Chrétiens desunis. Paris, dok prof. A. Ammann o Zieglerovoj: Die Union des Koncils von Florenz in d. russ. Kirche. Würzburg 1938. Recenzent izrazuje želju, da bi trebalo istražiti pisma, koja se odnose na metropolite Mizaela i Bulgari-novića, jer bi mogla odgonetnuti mnogo štošta. Meni je spomenuti, da su ova pisma već publicirana u „Извѣстия Отд. русс. языка и словесн. XIII. 3 (1908) str. 260 ss. i proanalizovana od В. Бучинскога u njegovoj radnji: Грамота Мисала и „грамота Нифонта. (Записки украин. на, уков. товариства XIII. str. 1-44, Киевъ. 1914.). Izgleda, da ovo nije poznato ni g. piscu knjige Ziegleru, niti njegovom recenzentu P. Ammannu.

Za žaljenje je, da Acta ne posvećuju više pažnje slavenskim publikacijama kako je to nekad bilo. Rasprave izvan područja istočno-kršćanske teologije nebi trebalo uvrštavati u Acta. One sa svrhom, kojoj su Acta namijenjena nemaju veze.

J. Pavić.

A. M. Ammann S. J.: *Die Gottesschau im palamitischen Hesychasmus.* Würzburg 1938. str. 161.

Jedno od najzanimljivijih područja bizant. teologije jest bez sumnje hezihizam, mističko gibanje XIV. vijeka. Ono je u raznim oblicima prošlo cijeli misaoni i asketski život istočnih crkava sve do danas. Ni Bulgakova ni Berdjajeva ne može se razumjeti bez poznavanja sredovječnog hezihazma. Mistika i moralka njegova kodificirana je 1782. pod imenom *φιλοκαλία τῶν ἱερῶν η̅ρητικῶν*. U starosl. i ruskom prijevodu poznata pod »Dobrotoljubije«. P. Ammann izabrao je iz cijele ove zbirke najvažniji i najkarakterističniji spis monaha Kallista i Ignatija Ksantopula (oko 1390) i preveo na njemački jezik. Osim toga dodao je znanstveni komentar i popratio lijepim i opširnim uvodom, koji daje preglednu sliku hezihazt. teologije i mističkog naziranja. Djelce je dragocijeni prilog k poznavanju grčke crkve.

J. Pavić.

UREDNIŠTVO JE PRIMILO :

- Aertnys-Damen,** *Theologia moralis secundum doctrinam s. Alfonsi de Ligorio.* Tomus I. Editio 13. XXXII—808 pag. Torino, Marietti, 1939.
- M. Bellč,** *Pravni položaj žene u Hrvatskoj i Slavoniji čiji je brak proglašen nevaljanim po kan. 1099, § 1, n. 2, Cod. Jur. Can. 46 str.* Preštampano iz »Arhiva za pravne i društvene nauke« 1939.
- Sv. Benedikt i njegovo djelo.** (Život s Crkvom. V, br. 4—5).
- M. Blažić,** *Evolucija i postanak čovjeka.* S 15 snimaka i 2 tablice. 271 str. Zagreb, Naklada »Logos«, 1939.
- Dobrotvorno društvo »Prehrana«.** 42 str. Zagreb 1914—1939.
- A. Duléry-Reyval,** *Le Père Coubé (1857—1938).* 268 p. Paris, Téqui & Fils, 1939.
- J. A. Jungmann,** *Die liturgische Feier.* 112 str. Regensburg, Friedrich Pustet, 1939.
- L. Lajoie,** *Dieu et mon âme. Entretiens Intérieurs.* XV—147 p. Paris, Téqui & Fils, 1939.
- B. H. Merkelbach,** *Mariologia. Tractatus de Beatissima Virgine Maria Matre Dei atque Deum inter et homines Mediatrice.* 424 pag. Parisiis, Desclée, De Brouwer et Soc., 1939.
- Fr. Omerza — Fr. Lukman,** *Spisi apostolskih očetov.* 257 str. Celje, Družba v. Mohorja. 1939.
- J. Rožman,** *Papa Pijo XII. (Jeronimsko svijetlo, br. 34).* 32 str. Zagreb god. 1939.
- Savremeni problemi.** God. I. Br. 1. Zagreb, Zbor duhovne mladeži zagrebačke, 1939.
- Fr. Sanc,** *Providnost Božja.* 351 str. Zagreb, Knjižica Života, 1939.